

Essay

PETER SIERKSMA • *journalist* nd.nl/opinie

»Wielrennen is gekkenwerk, maar wel een fraaie vorm ervan«

Vandaag start de 109e Tour de France, in Denemarken, het land van oud-winnaar en dopingzondaar Bjarne Riis. Het is een primeur. De Tour startte eerder al in alle buurlanden, inclusief Engeland en Ierland, maar nooit in Denemarken of een ander Scandinavisch land.

Voor de historische wielervriend begint de Tour dit jaar pas echt op 5 juli als de renners in Duinkerken aan rit 4 beginnen. Net als Lille en Longwy, waar het peloton de volgende dagen hoopt aan te treden, roept Duinkerken iets van het wielergevoel op dat mij als kind al heeft beetgepakt. Het is een gevoel dat verder reikt dan de beleving van het koersverloop alleen. Een gevoel van bewogenheid met de renners en de zware omstandigheden waaronder zij hun prestatie moeten leveren. Omstandigheden waarin het landschap een doorslaggevende rol speelt. Meer dan welke andere sport ook roept de wielersport het beeld op van een pelgrimage. Een route vol lijden en afzien waar je als renner, mits je de finish haalt, gelouterd uit tevoorschijn komt.

Sinds ik in de zomer van 1967 gegrepen werd door het sterfen van de Britse kampioen Tom Simpson op de flanken van de Mont Ventoux, is de vereenzelviging met het lijden in de koers nooit meer verdwenen. En zelfs al is het wielerslijden zelfgekozen en de vergelijking van iedere bergrit met een kruiswegstap vaak profaan en overdreven – de symboliek blijft fascinerend.

Zo bestaat er een prachtige foto van Eddy Merckx die na een val tijdens een Vlaamse klassieker als een gekruisigde Christus, hangend tussen frame en wegdek, zijn pijn verbijst. Ik kan er uren naar turen als naar een piëta die associaties oproept met het genadewerk van grote schilders als El Greco of Caravaggio.

Maar terug naar Lille, Duinkerken en Longwy. De namen voeren terug naar de vroegste jaren uit de Tourgeschiedenis. Het is de tijd dat de renners hun eigen banden moeten plakken en er dingen gebeuren waar geen camera van weet. Anders dan nu waarin elke minuut in beeld gebracht wordt, vormde de Tour in die dagen een groot avontuur. Er waren minder renners en minder ritten, al waren die wel minimaal twee keer zo lang. En dus reden de mannen soms dagen en halve nachten lang over paden vol stenen en langs ravijnen zonder hekken zodat iedere bocht een gevaar was.

En het gevaar kwam niet alleen van het wegdek. Het kwam ook uit de lucht en uit de bossen. Waar tegenwoordig vooral supporters het parcours onveilig maken, loerden er echte beren op de weg. Zo wordt van de Franse klimgeit van Griekse afkomst Apo Lazarides verteld dat hij zich ooit, alleen voorop op de Col d'Izoard, liet terugzakken naar zijn achtervolgers, puur omdat hij bang was.

En van Eugène Christoph, tweede in de Tour van 1912, wordt zelfs gezegd dat hij in 1913 daadwerkelijk door een paar beren werd aangevallen. Waar of niet, los van beer en

weer was het deze Christoph die een hoofdrol zou spelen in de zwaarste editie ooit, de Tour van 1919.

Wie het rittenschema van 1919 bekijkt, ziet dat het een kopie is van de ronde van 1914. Zowel in 1914 als in 1919 start de Tour in Parijs om binnen vijftien dagen tegen de klok in via Le Havre, Cherbourg, Brest en Bayonne de Pyreneeën in te gaan en vervolgens langs Marseille, Nice, Grenoble en Genève het noorden aan te doen om ten slotte vanuit Duinkerken weer in Parijs uit te komen. Twee vrijwel identieke rondes; alleen La Rochelle, Belfort en Longwy zijn in 1919 vervangen door Les Sables d'Olonnes, Straatsburg en Metz. Het lijkt erop dat de Tour van 1919 de door de Eerste Wereldoorlog overschaduwde editie van 1914 moest doen vergeten. Wat organisator en hoofdredacteur van het blad *L'Auto* Henri Desgrange nog steeds dwars zat, was het feit dat de aanslag op aartshertog Franz Ferdinand op 28 juni

bewust een 462 km lange lijn langs de grens met België naar gehavend Duinkerken. De manier om iets te laten zien van de 'Rode Zone' zoals die er de afgelopen vier jaar heeft uitgezien.

Over het koersverloop wil ik kort zijn. Het is Christoph die lange tijd de ideale winnaar lijkt. Ideaal, omdat hij als geen ander verlies groots weet te dragen getuige alle pech in 1913 toen een gebroken voorvork hem kansloos maakte voor de eindzege. Ideaal ook, omdat Desgrange hem in het vroege voorjaar al gevraagd heeft om samen met verslaggever Victor Breyer het parcours te verkennen, met name in de omgeving van Lille waar veel stukken uit het oude parcours door het geweld in de loopgraven zijn weggeslagen. De verkenning van de 'Hel van het Noorden', zoals Breyer het desolate gebied typeert, zorgt er ook voor dat de klassieker Parijs-Roubaix weer door kan gaan. En zo valt de puzzel langzaam in elkaar. Jammer voor Desgrange alleen, dat een week na Parijs-Roubaix al de speciaal met het oog op alle oorlogsslachtoffers georganiseerde Ronde Van De Slagvelden wordt verreden met Straatsburg en Lille in een allesbepalende rol. Maar vooruit, ook in de zomer worden de renners aangemoedigd als waren zij soldaten. Zijn het er bij de start nog 69, na de eerste rit vallen er na een regen van lekke banden al 28 af, onder wie Thys. Tot er in Genève slechts elf over zijn. Of dat niet al heroïsch genoeg klinkt, besluit Desgrange de leider daar te belonen met een speciale gele trui, precies de kleur van het papier waarop zijn krant gedrukt wordt. Het zal Christoph niet helpen. Als hij in het geel op weg van Metz naar Duinkerken een half uur voor ligt op zijn Waalse concurrent Firmin Lambot, breekt hij bij Valenciennes ... zijn voorvork. Het kost hem uren om een smederij te vinden en dus verliest hij voor Lille opnieuw de overwinning.

De Tour van 1919 indachtig, denk ik de laatste tijd veel aan Oekraïne. Tijdens de Koude Oorlog kende het Oostblok een eigen Tour: de Vredeskoers. Een meerdaagse wedstrijd voor staatsprofs en amateurs die de steden Warschau, Praag en Oost-Berlijn met elkaar verbond. De koers bestaat nog altijd, zij het nu als juniorenkoers in Tsjechië.

Wielrennen is gekkenwerk, maar wel een fraaie vorm ervan. Van zelfgekozen dwaasheid met een diep gevoel voor drama en herdenken. De Tour van 1919 startte op 24 juni, een dag na de ondertekening van de Vrede van Versailles. Als de renners de komende dagen achtereenvolgens Duinkerken, Lille en Longwy zullen aandoen, zal ik een kaars opsteken voor de Vrede in het oosten van ons oude continent. Dat daar ('Nee, het is geen droom, we gaan er naar toe') van Kyiv tot aan de grenzen van de Donbas en de Zwarte Zee ooit een nieuwe Vredeskoers mag plaatsvinden. Want ach, o lieve, om het Virginia Woolf na te zeggen: 'What a world we've made of it!' «

*De Tour van 1919
indachtig, denk ik
de laatste tijd veel
aan Oekraïne.*

1914 precies samenviel met de start van zijn ronde die dag in Parijs. En na afloop was de (Belgische) winnaar Philippe Thys nauwelijks gehuldigd of hij werd opgeroepen voor het front. Thys overleefde, maar drie andere oud-winnaars sneuvelen: Lucien Petit-Breton, Octave Lapize en de Luxemburger François. Het zijn deze en andere 'heldhaftige wielerdoden van de Teutoonse barbarij' aan wie de hele voorpagina van zijn krant eind juni 1919 werd gewijd. De verschrikkingen van de oorlog moesten volop worden herdacht. Vandaar dat de recent heroverde steden Straatsburg en Metz ook zo belangrijk zijn. Zij vervangen in vergelijking met de kaart van 1914 de in puin geschoten steden Belfort en Longwy. Opnieuw gebruikt monsieur Henri grote woorden: 'Straatsburg! Metz! Het is geen droom. We gaan er naar toe, ze horen bij ons ... Met Straatsburg en Metz zijn onze ambities vervuld: de Tour de France is compleet.' Waar Straatsburg de triomf belichaamt, begint in Metz het grote lijden. Vanaf de oostgrens trekt de tourdirectie heel